द्रव्यवन्तश्च शूराश्च शास्त्रज्ञाः शास्त्रपारगाः । कृच्छ्रास्वापत्सु संमूढान् गणाः सन्तारयन्ति ते ।
क्रोधो भेदो भयं दण्डः कर्षणं निग्रहो बधः । नयत्यरिवशं सद्यो गणान् भरतसत्तम ।
तस्मान्मानयितव्यास्ते गणमुख्याः प्रधानतः । लोकयात्रा समायत्ता भूयसी तेषु पार्थिव ।
मन्त्रगुप्तिः प्रधानेषु चारश्चारित्रकर्षणं । न गणाः कृत्स्नशो मन्त्रं श्रोतुमर्हन्ति भारत । १८८०
गणमुख्यैस्तु सम्भूय कार्य्यं गणहितं मिथः । पृथग्गणस्य भिन्नस्य विततस्य ततोऽन्यथा ।
अर्थाः प्रत्यवसीदन्ति तथाऽनर्था भवन्ति च । तेषामन्योन्यभिन्नानां स्वशक्तिमनुतिष्ठतां ।
निग्रहः पण्डितैः कार्य्यः क्षिप्रमेव प्रधानतः । कुलेषु कलहा जाताः कुलवृद्धैरुपेक्षिताः ।
गोत्रस्य नाशं कुर्व्वन्ति गणभेदस्य कारकं । आभ्यन्तरभयं रक्ष्यमसारं बाह्यतो भयं ।
आभ्यन्तरं भयं राजन् सद्यो मूलानि कृन्तति । अकस्मात् क्रोधमोहाभ्यां लोभाद्वाऽपि स्वभावजात् । १८८५
अन्योन्यं नाभिभाषन्ते तत् पराभवलक्षणं । जात्या च सदृशाः सर्व्वे कुलेन सदृशास्तथा ।
न चोद्योगेन बुद्ध्या वा रूपद्रव्येण वा पुनः । भेदाच्चैव प्रदानाच्च भिन्दन्ते रिपुभिर्गणाः ।
तस्मात् सङ्घातमेवाङ्गणानां शरणं महत् ।
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि राजधर्म्मानुशासनपर्व्वणि सप्ताधिकशतोऽध्यायः ॥ १०७ ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ महानयं धर्म्मपथो बहुशाखश्च भारत । किंस्विदेवेह धर्म्माणामनुष्ठेयतमं मतं ।
किं कार्य्यं सर्व्वधर्म्माणां गरीयो भवतो मतं । यथाऽहं परमं धर्म्ममिह च प्रेत्य चाप्नुयां । १८९०
॥ भीष्म उवाच ॥ मातापित्रोर्गुरूणाञ्च पूजा बहुमता मम । इह युक्तो नरो लोकान् यशश्च महदश्नुते ।
यच्च तेऽभ्यनुजानीयुः कर्म्म तात सुपूजिताः । धर्म्माधर्म्मविरुद्धं वा तत् कर्त्तव्यं युधिष्ठिर ।
न च तैरभ्यनुज्ञातो धर्म्ममन्यं समाचरेत् । यच्च तेऽभ्यनुजानीयुः स धर्म्म इति निश्चयः ।
एत एव त्रयो लोका एत एवाश्रमास्त्रयः । एत एव त्रयो वेदा एत एव त्रयोऽग्नयः ।
पिता वै गार्हपत्योऽग्निर्म्माताऽग्निर्दक्षिणः स्मृतः । गुरुराहवनीयस्तु साऽग्नित्रेता गरीयसी । १८९५
त्रिष्वप्रमाद्यन्नेतेषु त्रीँल्लोकांश्च विजेष्यसि । पितृवृत्त्या त्विमं लोकं मातृवृत्त्या तथा परं ।
ब्रह्मलोकं गुरोर्वृत्त्या नियमेन तरिष्यसि । सम्यगेतेषु वर्त्तस्व त्रिषु लोकेषु भारत ।
यशः प्राप्स्यसि भद्रन्ते धर्म्मञ्च सुमहत्फलं । नैतानतिशयेज्जातु नात्यश्नीयान्न दूषयेत् ।
नित्यं परिचरेच्चैव तद्वै सुकृतमुत्तमं । कीर्त्तिं पुण्यं यशो लोकान् प्राप्स्यसे राजसत्तम ।
सर्व्वे तस्यादृता लोका यस्यैते त्रय आदृताः । अनादृतास्तु यस्यैते सर्व्वास्तस्याफलाः क्रियाः । १९००
न चायं न परो लोकस्तस्य चैव परन्तप । अमानिता नित्यमेव यस्यैते गुरवस्त्रयः ।
न चास्मिन्न परे लोके यशस्तस्य प्रकाशते । न चान्यदपि कल्याणं परत्र समुदाहृतं ।
तेभ्य एव हि यत् सर्व्वं कृत्वा च विसृजाम्यहं । तदासीन्मे शतगुणं सहस्रगुणमेव च ।
तस्मान्मे सम्प्रकाशन्ते त्रयो लोका युधिष्ठिर । दशैव तु सदाचार्य्यः श्रोत्रियानतिरिच्यते ।
दशाचार्य्यानुपाध्याय उपाध्यायान् पिता दश । पितॄन्दश तु मातैका सर्व्वां वा पृथिवीमपि । १९०५